

HEMŞİRELİK BİLİMİ
Dergisi

Journal of
NURSING SCIENCE

Hemşirelik Bilimi Dergisi

Journal of Nursing Science

<http://dergipark.gov.tr/hbd>

e-ISSN:2636-8439

Orijinal Araştırma

Çalışan Adolesanlarda Sigara Kullanım Durumu Smoking Status in Working Adolescents

Fatma AKCAN KARA^a, Filiz ADANA*,^b, Zeynep TÜRKOL^c

^a Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi, AYDIN

^b Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, AYDIN

^c Söke Fehime Faik Kocagöz Devlet Hastanesi, AYDIN

ÖZET

Giriş: Sigara kullanımı günümüzün en önemli toplumsal sorunlarından biridir. Özellikle erken yaşlarda çalışmaya başlayan ergenler sigara, madde kullanımı açısından risk grubundadır. Bu nedenle adolesan döneminde ve çalışan gruplar özel olarak ele alınmalı, değerlendirilmelidir.

Amaç: Bu çalışmada amaç; çalışan adolesanlarda sigara kullanım durumunu belirlemektir.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı tipte olup 2015-2016 akademik ders yılı güz dönemini kapsayan, anket uygulaması 22-26 Mart 2016 tarihleri arasında yapılmış bir çalışmadır. Çalışmanın yapıldığı okulda 705 öğrenci (120 kız, 585 erkek) kayıtlıdır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş araştırmaya katılmaya istekli 299 (32 kız, 267 erkek) öğrenci örnekleme alınmıştır. Anket uygulaması sınıf ortamında, gözlem altında yapılmış ve yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Anket formu 21 sorudan oluşmuştur. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS paket temel istatistiksel analizler kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: öğrencilerin yarısından fazlası sigara içmektedir ve % 67,5'i sigaraya denemiştir. Sigara içen öğrencilerin çoğunluğu sigaraya 12-15 yaş arasında başlamış ve başlama nedeni olarak arkadaş etkisini belirtmiştir. **Sonuç:** Öğrencilerin çoğunluğu sigara içtiğini ve buna erken yaşta başladığını bildirmiştir. Adolesanların madde kullanım açısından daha kapsamlı çalışmalarla değerlendirilmesi gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Çalışan, Adolesan, Sigara kullanımı.

ABSTRACT

Background: Smoking is one of the most important social problems of our time. Adolescents especially who start working at early ages are in the risk group in terms of smoking. For this reason, working groups in adolescents should be evaluated and assessed specially.

Objectives: In this study's aims to determine the status of smoking in working adolescents.

Methods: The research is descriptive and covers the fall semester of the academic year of 2015-2016, and the survey was conducted between 22-26 March 2016. There are 705 students (120 girls, 585 males) registered at the school where study done. In this study, 299 (32 female, 267 male) students who were willing to participate in the survey were selected. The survey was conducted under the observation in the class and lasted approximately 20 minutes. The obtained data were evaluated with SPSS 21 (PASW Inc., Chicago, IL, USA) packet program.

Results: More than half of the students smoked and 67.5% of the students tried smoking cigarettes. The majority of smokers started smoking between 12-15 ages and indicated the influence of friends as a starting smoking. **Conclusion:** The majority of the students reported that they smoked and that they started at an early age. Adolescents need to be evaluated in more comprehensive research of substance use.

Keywords: Workers, Adolescent, Smoking

*Bu çalışma 29.06.2017-01.07.2017 tarihinde I. Uluslararası Sağlık Bilimleri kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

*Sorumlu Yazar: Filiz ADANA

Adres: Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, AYDIN

e-posta: filizadana@yahoo.com

Geliş tarihi: 21.05.2018 Düzeltme Tarihi: 24.05.2018 Kabul tarihi: 29.05.2018

Giriş

Adolesan dönemi, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal açıdan birçok değişimin bir arada yaşandığı, hem birey hem de ailesi için zorlukların olabildiği bir dönemdir. Bu dönemin en önemli özelliklerinden biri risk alma eğilimidir. Bu dönemde sağlıklı ilişkili olumsuz davranış ve tutumlar geliştirilebilmekte ve bu durum bir yaşam biçimi haline getirilebilmektedir. Bireyler genellikle sigara gibi psikoaktif madde kullanmaya adolesan dönemde başlamakta ve maddeyi yaşam boyu kullanmaya devam etmektedir. Araştırmalar sigarayı deneyen her dört gençten, üçünün sigaraya bağımlı hale geldiğini bildirmektedir. Ayrıca sigara içen gençlerde; alkol ve uyuşturucu madde kullanımı sıklığı daha fazladır (Ulukoca, Gökgöz ve Karakoç, 2013; Çavdar ve ark., 2016).

Adolesanlar arasında sigara kullanımının artması ve kullanma yaşının aşağılara düşmesi, bu sorunu önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkarmaktadır. Erken yaşlarda madde kullanmaya başlanması gelişimi olumsuz etkilemektedir. Ayrıca genç yaşta madde kullanmaya başlama maddenin daha uzun süre kullanılmasına ve maddenin bireyde oluşturduğu hasarın artmasına neden olmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK verilerine göre anneler, çocuklarıyla sigara içme konusunda %18.3 oranında, babalar ise %13.2 oranında sorun yaşamıştır (Karataş ve Kubilay, 2004; TÜİK, 2016).

Türkiye nüfusunun %16,3'ünü genç nüfusun oluşturduğu düşünüldüğünde adolesan dönemi hedef alınarak yapılan çalışmaların önemi daha çok ortaya çıkmaktadır. Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; 2016 yılında 15-17 yaş grubundaki bireylerin işgücüne katılma oranı %20.8, istihdam oranı %18'dir (TÜİK, 2016). Çalışan adolesanlar bir taraftan zaten çalkantılı olan dönemlerine özgü sorunlar yaşamanın yanı sıra çalışma koşullarıyla da baş etmek zorunda kalmakta diğer yandan da para kazandıkları için kendilerini daha özgür hissetmektedirler. Bu nedenle çalışan adolesanların sigara kullanımı açısından değerlendirilmeleri çok önemlidir. Bu çalışma çalışan adolesanlarda sigara kullanım durumunu belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma soruları:

1. Çalışan adolesanların sigara kullanım yaygınlığı nedir?
2. Çalışan adolesanların günlük sigara kullanımı ne kadardır?
3. Çalışan adolesanların sigara kullanma nedenleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı tipte olup 2015-2016 Akademik ders yılı güz döneminde (Şubat-Mayıs ayları arasında) yapılmıştır. Anket uygulaması 22-26 Mart 2016 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Çalışmanın yapıldığı yer Aydın Efeler Mesleki Eğitim Merkezi'dir. Okulda 705 öğrenci (120 kız, 585 erkek) kayıtlıdır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş öğrencilerin tamamına ulaşmak hedeflenmiştir. Ancak 120 öğrencinin akademik dönem içinde kaydının silinmesi, 110 öğrencinin uygulamanın yapıldığı günlerde okulda bulunmaması, 141 öğrencinin anketleri eksik-hatalı doldurması ve 35 öğrencinin anket uygulamasına

katılmayı reddetmesi nedeni ile 299 (32 kız, 267 erkek) öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir.

Veri toplama Aracı

Araştırmada alan yazın doğrultusunda anket formu oluşturulmuş, form 13 kişisel, 3 ailede psikoaktif madde kullanım durumunu, 5 adolesanın sigara içme durumunu sorgulayan toplam 21 sorudan oluşmuştur (Fidancı ve ark., 2016, Sucaklı, Keten, Çelik, Ölme ve Yılmaz, 2015, Green, Leyland, Sweetin ve Benzeval, 2016, Çavuş, Çavuş, ve Görpelioglu, 2017).

Verilerin Toplama Yöntemi

Araştırmaya dahil edilme kriterleri; Efeler Mesleki Teknik Eğitim Merkezine kayıtlı öğrenci olmak ve araştırmaya katılmaya gönüllü olmaktır. Anket uygulaması sınıf ortamında, gözlem altında yapılmış ve yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS paket programında analiz edilerek yorumlanacaktır. Verilerin değerlendirmesinde; temel istatistiksel analizler kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan, Aydın Millî Eğitim Müdürlüğünden araştırmanın yapılacağı okul olan Efeler Mesleki Eğitim Merkezi için gerekli olan izinler alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden onam alınmıştır. Bu Araştırma [1. Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresi](#)nde sunulmuştur.

Bulgular

Öğrencilerin % 10.6'sı kadın, % 89.4'ü erkek olup, % 94.3'ü en uzun Ege Bölgesinde % 44.0'ı köyde yaşamış olduğunu, % 97.3'ü evde yaşadığını, %40.1'i tek kardeşe sahip olduğunu, % 49.1'i bazen mazeretsiz olarak okul devamsızlık yaptığını, % 61.4'ü akademik başarısının orta düzeyde olduğunu belirtmiştir.

Öğrenciler baba ve annelerinin sırasıyla %72.7'sinin ve %69.7'sinin ilkökul mezunu olduğunu, %63.8'i gelirin gidere denk olduğunu, %69.3'ü çekirdek ailede yaşadığını, %92.7'si anne ve babanın yaşadığını, %88.8'i anne ve babanın birlikte yaşadığını belirtmiştir.

Tablo 1. Ailede Madde kullanım Durumu

Ailede Madde kullanım Durumu		Sayı	%
Aile üyeleri içinde psikoaktif madde kullanımı varlığı	Hayır	186	62.2
	Evet	113	37.8
Madde kullanan kişinin adolesana yakınlığı*	Anne	10	3.3
	Baba	76	25.3
	Kardeş	18	6.0
	Baba/kardeş	3	1.0
	Anne/baba	5	1.7
Kullanılan Madde*	Dayı	1	0.3
	Sigara	105	35.0
	Alkol	20	6.7
	Uyuşturucu madde	5	1.7

*Cevap verilme sayısı üzerinden değerlendirilmiştir.

Öğrenciler, aile üyelerinin %37,8'inin herhangi bir psikoaktif madde, %35'nin sigara kullandığını, psikoaktif madde kullananların %25,3'nün babaları olduğunu belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin Sigara Kullanımına İlişkin Özellikleri

		Sayı	%
Sigara kullanımı	Hayır	143	47.5
	Evet	157	52.5
Sigaraya Başlama Nedeni	Denemek	36	12.0
	Eğlenmek	33	11.0
	Arkadaş etkisi	67	22.3
	Aile etkisi	18	6.0
	Sıkıntılardan kurtulmak	33	11.0
Bugüne kadar sigara deneme	Hayır	97	32.5
	Evet	202	67.5
İlk sigara deneme yaşı	8 yaş altı	13	4.4
	9-11 yaş	38	12.8
	12-15 yaş	109	36.3
	16 ve üstü	51	17.1
	Hiç denememe	88	29.4
Ortalama günde içilen sigara*	10 veya daha az	60	20.0
	11 ile 20 arası	75	25.0
	21 ile 30 arası	14	4.7
	31 ve üstü	8	2.7

*Cevap verilme sayısı üzerinden değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin %52.5'i sigara içtiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %22.3'ü sigaraya başlama nedeni olarak arkadaş etkisini belirtmiş, %67.5'isi sigara içmeyi denediğini, % 36.3'ü ilk sigara içme deneyimini 12-15 yaş arasında yaşadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu günlük 11-20 arasında sigara tüketmektedir (Tablo 2).

Tartışma

Öğrencilerin % 10.6'sı kadın, % 89.4'ü erkek olup, % 94.3'ü en uzun Ege Bölgesinde % 44.0'ı köyde yaşamış olduğunu, % 97.3'ü evde yaşadığını, %40.1'i tek kardeşe sahip olduğunu, % 49.1'i bazen mazeretsiz olarak okul devamsızlık yaptığını, % 61.4'ü akademik başarısının orta düzeyde olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin baba ve annesinin sırasıyla %72.7'si ve %69.7'sinin ilköğretim mezunu olduğunu, %63.8'i gelirin gidere denk olduğunu, %69.3'ü çekirdek ailede yaşadığını, %92.7'si anne ve babanın yaşadığını, %88.8'i anne ve babanın birlikte yaşadığını belirtmiştir.

Öğrenciler aile üyelerinin %37,8'inin herhangi bir psikoaktif madde, %35'nin sigara kullandığını, psikoaktif madde kullananların %25.3'nün babaları olduğunu belirtmiştir.

Yazıcı (2007) sigara içen ebeveynlerin gençlerin sigaraya ilişkin risklerini artırdığını bildirmiştir. Karatay ve Kubilay da(2004) benzer şekilde ailesinde sigara ve alkol kullanımını olan adolesanların daha fazla sigara ve alkol kullandıklarını bildirmişlerdir. Bu nedenle okullarda verilen sigarayla mücadele programlarında ebeveynlerin de programa dahil edilmeleri gerekmektedir.

Öğrencilerin %52.5'i sigara içtiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %22.3'ü sigara başlama nedeni olarak arkadaş etkisini belirtmiş, %67.5'i sigara içmeyi denediğini, % 36,3'ü ilk sigara içme deneyimini 12-15 yaş arasında yaşadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu günlük 11-20 arasında sigara tüketmektedir.

Alan yazında adolesan döneminde sigara kullanımı sıklığına ilişkin çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Küçükşen, Bölükbaş,

Gökkaya, Yılmaz ve Toros (2017) çalışmalarında sigara kullanım sıklığını %30.4; Soneji, Sargent ve Tanski %45; Çavdar ve arkadaşları (2016) yaptıkları çalışmada kızlarda sigara kullanımını %31,6; erkeklerde 36,3; Fidancı ve arkadaşları (2016) sigara içen kişi sıklığını %36,1; Koca ve Oğuzöncül (2015) çalışmalarında sigara içme sıklığını % 12,3, Yazıcı (2007) çalışmasında sigara içen kişi sıklığını % 49.22 olarak bildirmişlerdir. Alaçam Korkmaz, Efe, Şengül ve Şengül (2015) çalışmalarında gençlerin %35.6 oranında tütün kullandığını bildirmişlerdir. Sucaklı ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında sigara deneme yaşı 12 olarak bildirilmiştir.

Alan yazındaki bazı bulgularla çalışma bulgumuz benzer özellikte olup, bazılarıyla çelişmektedir. Çalışma bulgumuzdaki oranın yüksekliğinin çalışan adolesanları kapsayan bir araştırma olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Akfert, Çakıcı ve Çakıcı (2009) öğrenciler arasında yaşam boyu en az bir defa sigara deneme sıklığını %61.5; Çavdar ve arkadaşları (2016) İzmir'de lise öğrencileri arasında sigara deneme sıklığını %33,8 olarak belirtmişlerdir. Green ve arkadaşları (2016) ergenlerin 12-15 yaş grubunda sigarayı denemeye başladıklarını, Gencer ve arkadaşları (2007) sigara içenlerin %56'sının sigaraya başlama yaşınının 15-20 yaş arası olduğunu bildirmişlerdir. Çalışma bulgularımız Akfert ve arkadaşlarının (2009) bulgusu ile benzeşmekte; Çavdar ve arkadaşları (2016); Gencer ve arkadaşlarının (2007) bulguları ile çelişmektedir. Bunun sebebinin çalışmamıza dahil edilen grubun farklı evrenden oluşması olarak düşünülmüştür.

Çalışkan (2015) gençlerin akran grubunda sigara içen arkadaşlarının bulunması halinde, kendilerine yer edinebilme, kendini ispatlama ya da grubun baskısına maruz kalma ile sigara içmeye başladıklarını bildirmiştir. Yazıcı (2007) sigara içen yakın arkadaşına sahip olan gençlerin sigaraya ilişkin risklerini artırdığını belirtmiştir. Çalışma bulgumuzda da benzer şekilde adolesanların çoğunluğu sigara içmeye başlama nedeni olarak arkadaş etkisini bildirmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Öğrencilerin yarısından fazlası sigara içtiğini, % 67,5'i sigarayı denediğini belirtmiştir. Sigara içen öğrencilerin çoğunluğu sigaraya 12-15 yaş arasında başlamıştır ve en önemli başlama nedeni arkadaş etkisi olarak belirlenmiştir. Tüm bu sonuçlar doğrultusunda çalışan adolesanların madde kullanım açısından riskli olduğu, daha kapsamlı çalışmalarla değerlendirilmesi ve özellikle risk faktörlerine yönelik çalışmaların planlanması gerektiği söylenebilir.

Kaynaklar

1. Akfert, SK., Çakıcı, E., Çakıcı, M. (2009). Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10(1), 40-47.
2. Alaçam, H., Korkmaz, A., Efe, M., Şengül, CB., Şengül C. (2015). Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinde alkol ve sigara bağımlılığı taraması. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 8(2), 82-87.
3. Çalışkan, Ş. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Sigara Kullanımını Etkileyen Faktörler (Ekonometrik Bir Yaklaşım) *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/2.
4. Çavdar, S., Sümer, EÇ., Eliaçık, K., Arslan, A., Koyun, B., Korkmaz, K., Kanik, A., Erginöz, E., Ercan, O., Alıkaşifoğlu, M. (2016). İzmir'de liseye devam eden ergenlerin sağlık davranışları. *Türk Pediatri Arşivi*, 51, 22-34.

5. Çavuş, Ö.F., Çavuş, UY., Görpelioğlu, S. (2017). Ankara ilindeki ergenlerde riskli davranışların sıklığı, dağılımı. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 21 (1), 2-16.
6. Fidancı, İ., Arslan, İ., Fidancı, İ., Taci, DY., İşcan, G., Kıbrıslı, E., Özenç, S., Tekin, O. (2016). Ergenlerin Fiziksel Aktivite ve Sigara Kullanımının Duygu Durumu ve Anksiyete ile İlişkisi. *Ankara Tıp Dergisi*, 16(1), 1-12.
7. Green, MJ., Leyland, AH., Sweetin, GH., Benzeval, M. (2016) Socioeconomic position and early adolescent smoking development: evidence from the British Youth Panel Survey (1994-2008) . *British Medical Journal*, 25, 203-210
8. Karatay, G., Kubilay, G. (2004). Sosyoekonomik Düzeyi Farklı İki Lisede Madde Kullanma Durumu ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*. 1(2), 57-70.
9. Koca, B., Oğuzöncül, AF. (2015). İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara, Alkol, Madde Kullanımı, Madde Kullanımına Etki Eden Etmenler ve Aileden Aldıkları Sosyal Desteğin Etkisi. *Kocaeli Tıp Dergisi*, 4(2),4-13.
10. Küçükşen, K., Bölükbaş, K., Gökçaya, F., Yılmaz, İ., Toros, N. (2017). Ergenlerin Sigara Kullanımına Yönelmesinde Algılanan Anne-Baba Tutumları ve Aile İletişiminin Rolü. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (18), 347-358.
11. Soneji, S., Sargent, J., Tanski, S. (2016). Multiple tobacco product use among US adolescents and young adults. *British Medical Journal*, 25, 174-180.
12. Sucaklı, MH., Keten, HS., Çelik, M., Ölme, S., Yılmaz, A. (2015). Yetiştirme Yurdunda Kalan Çocuk ve Ergenlerde Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı. *Konuralp Tıp Dergisi*, 7(1), 23-27.
13. Türkiye İstatistik Kurumu-TUİK (2016). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24645> (2016) Erişim: 10.05.2018
14. Türkiye İstatistik Kurumu-TUİK (2016). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24648> (2016) Erişim: 10.05.2018
15. Ulukoca, N., Gökgöz, Ş., Karakoç, A. (2013). Kırklareli Üniversitesi Öğrencileri Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Sıklığı. *Fırat Tıp Dergisi*, 18(4), 230-234.
16. Yazıcı, F. (2007) Genç Yetişkinlerde Sigara İçme, Stres ve Başa Çıkma Becerileri. *Kriz Dergisi*, 15(1), 1-15.